

Proč ne do Brna? Sopranistka Kněžíková, klavírista Kasík, vzácná návštěva Bittové; Hudební maraton Leoše Janáčka přiveze hvězdy do Ostravy

Krajskelisty.cz/moravskoslezsky-kraj, 22. 9. 2018

Proč ne do Brna? Sopranistka Kněžíková, klavírista Kasík, vzácná návštěva Bittové; Hudební maraton Leoše Janáčka přiveze hvězdy do Ostravy

Projekt Janáček Ostrava 2018 vrcholí čtyřdenním víkendovým festivalem – Hudebním maratonom Leoše Janáčka, který připravila Janáčkova filharmonie Ostrava. Do projektu, který v roce 2018 připomíná hudebního skladatele Leoše Janáčka, u příležitosti jeho 90. výročí úmrtí, se připojily i další ostravské kulturní i vzdělávací instituce. Ty po celý rok vytvářely v Ostravě zajímavé koncerty, divadelní představení, výstavy a další nápadité akce související s životem a dílem skladatele. To vše za finanční podpory statutárního města Ostrava a Moravskoslezského kraje.

Janáčkův rok v Ostravě vyvrcholí na sklonku října čtyřdenním víkendovým festivalem nazvaným Hudební maraton Leoše Janáčka, kterým pořadatel festivalu – Janáčkova filharmonie Ostrava – uzavírá projekt Janáček Ostrava 2018 a zároveň oslaví 100. výročí samostatné Československé republiky. Hudební maraton Leoše Janáčka nabídne ve čtyřech dnech zvýšenou koncentraci Janáčkovy tvorby. „Kde jinde můžete slyšet skoro 40 skladeb jednoho skladatele na 17 koncertech během čtyř dní, navíc v hvězdném obsazení“, říká Jan Žemla, ředitel Janáčkovy filharmonie Ostrava a dodává: „Jedná se patrně o první akci svého druhu v České republice, pro jejíž formát jsme našli inspiraci v zahraničí“.

Sté výročí republiky a 90 let od Janáčkovy smrti

„V tomto roce, kdy si připomínáme sté výročí republiky a 90 let od Janáčkovy smrti, zní hudba tohoto génia na nejrůznějších místech našeho kraje více, než bývá běžné. Vrcholem projektu bude čtyřdenní Hudební maraton Leoše Janáčka, který Moravskoslezský kraj významně podpořil. Je to výzva. Je to příležitost intenzivních zážitků. A je to další důkaz, že má náš region co nabídnout, že tu lidé umí nejen tvrdě pracovat, ale že tu má své důležité místo i kultura,“ řekl hejtmán Moravskoslezského kraje Ivo Vondrák.

Z tiskové konference k Hudebnímu maratonu Leoše Janáčka, zdroj janacek2018.cz

Primátor statutárního města Ostrava Tomáš Macura k maratону uvedl: „Janáčkova hudba není právě jednoduchá, rozhodně ne prvoplánová, ale kdo k ní dojde a zamiluje si ji, tak je z toho láska na celý život. Čtyřdenní Hudební maraton je vyvrcholením společného projektu ostravské hudební scény a města Ostravy a zároveň důstojným příspěvkem k oslavě 100. výročí československé státnosti. Její vznik byl tehdy pro Leoše Janáčka velkým zdrojem inspirace. Všem účastníkům maratonu přeji, aby pro ně byla autorova hudba stejně inspirující a přinesla jim hluboký umělecký zážitek.“ Připomeňme, že mezi hlavní partnerské instituce, které organizačně zaštitila Janáčkova filharmonie Ostrava, se do projektu Janáček Ostrava 2018 připojily Národní divadlo moravskoslezské, Ostravská univerzita, Janáčkova konzervatoř v Ostravě, MHF Svatováclavský hudební festival stejně jako MHF L. Janáčka.

Hudební maraton je dramaturgicky jasně vymezen Janáčkovou hudbou, která v rozmezí čtyř dní zazní v co největší intenzitě. Tvůrci záměrně nabízejí reprezentativní průřez Janáčkovou tvorbou klavírní a komorní, dále písňovými i sborovými cykly včetně orchestrálních kompozic.

Rozechvívá strunu radosti, vzpomínky na dětství a domov

Z pestré nabídky maratonu se posluchači mohou těšit na vystoupení klavíristů Martina Kasíka, Lukáše Vondráčka, Ivo Kahánka či Jana Bartoše. Nebude chybět ani Moravská lidová poezie v písních s Kateřinou Kněžíkovou. Není náhodou, že na Janáčkův maraton přijali pozvání umělci spojovaní s Ostravou a Moravskoslezským krajem, kteří mají k Janáčkovu vřelý vztah, a jejichž hudební umění je v současnosti uznáváno i v zahraničí. „Janáčková hudba a především jeho písně jsou nedílnou součástí mě samé. Melodika, nářečí a kompoziční styl, který Janáček používá, mi byl vždy blízký a rozeznívá ve mně strunu radosti, vzpomínky na dětství a domov“, uvádí věhlasná sopranistka Kateřina Kněžíková. Janáčkovu hudební umění ostatně vystihl i ambasador maratonu

Iva Bittová (na snímku) a Mucha Quartet představí folklorní písňovou sbírku Leoše Janáčka Moravská lidová poezie v písních, foto Supraphon

Klavírista Martin Kasík: „Na Leoši Janáčkovu mi připadá fascinující, jak dokázal z moravského folklóru udělat světovou hudbu, jeho naprosté novátorství a hlavně psychologická působnost – je schopen pár tóny vyvolat hluboké dojetí.“ Maraton Janáčkovy hudby zavede obdivovatele i k neznámým mistrovým duchovním skladbám na jeho rodné Hukvaldy, kde bude připraven koncert ansámblu Musica Florea, předního českého souboru, zabývajícího se interpretací staré hudby. Janáčkovu hudbu budou mít posluchači možnost slyšet i v několika interpretacích – obě Janáčkovy kvarteta zazní kupříkladu v provedení Pavel Haas Quartetu, nejvýraznějšího světového komorního souboru současnosti, stejně jako Bennewitzova kvarteta. Díky maratonu se v Ostravě spojili i studenti Fakulty umění Ostravské univerzity spolu se studenty Janáčkovy konzervatoře v Ostravě, aby vytvořili orchestr s názvem Ostrava Youth Orchestra, který pod vedením Ondřeje Vrabce provede Žárlivost či Lašské tance.

Bittová s Moravskou lidovou poezií s Mucha Quartetem

V rámci Hudebního maratonu si přijdou na své i fanoušci Ivy Bittové, kteří se mohou těšit na její vystoupení s Moravskou lidovou poezií s Mucha Quartetem třetí festivalový den v ostravském Cooltouru. Zde se uskuteční také Mateřština Jiřího Slavíka, jejíž derniéra proběhne v České republice právě na Janáčkovském maratonu. Součástí maratonu bude 27. října v Divadle Antonína Dvořáka i představení opery Osud. Režisér a zároveň ředitel Národního divadla moravskoslezského Jiří Nekvasil v těchto dnech operu se svým týmem zkouší. „Opery Leoše Janáčka jsou nedílnou součástí dramaturgie operního souboru našeho divadla. Osud zůstává do 18. října letošního roku jedinou operou tohoto skladatele, která v Ostravě dosud nehrála a my se premiérou staneme teprve druhým divadlem na světě (po Národním divadle Brno), které uvedlo všechny Janáčkovy opery,“ řekl Jiří Nekvasil.

Výlet na Hukvaldy i noční filmový klub

Vedle koncertů bude připraven i doprovodný program, ať už se jedná o výlet na Hukvaldy s Jiřím Zahrádkou, předním českým odborníkem na život a dílo Leoše Janáčka, či noční filmový klub, v jehož rámci budou promítány filmy o Janáčkově. Tvůrci neopomněli ani nejmladší diváky, pro které je připraveno zábavné odpoledne s workshopem a projekcí animovaného filmu britské produkce.

Leoš Janáček na dobové fotografii, zdroj janacek2018.cz

Leoš Janáček: Ostrava, nebo Brno?

Nejprve je třeba říci, že existují jen tři skutečně světoznámí čeští hudební skladatelé – Dvořák, Martinů a Leoš Janáček. Janáček se narodil na Hukvaldech na severovýchodní Moravě, ale jeho profesní život byl z velké části spojen s městem Brnem. Najdeme však sepětí i s Ostravou, ať už prostřednictvím životního příběhu jeho děda Jiřího Janáčka, nebo autorovou pedagogickou, teoretickou, publikační či skladatelskou činností, díky které ovlivňoval hudební dění v tomto městě.

Několikrát Leoš Janáček zavítal také do Moravské Ostravy a samozřejmě také do zdejšího divadla. V archivu můžeme dohledat záznamy o jeho návštěvě v roce 1906, kdy zde hostovalo brněnské Národní divadlo a v Národním domě (dnešní Divadlo Jiřího Myrona) se 25. září 1906 konala ostravská premiéra Janáčkovy Její pastorkyně za přítomnosti skladatele. Dirigoval Cyril Metoděj Hrazdira, absolvent Janáčkovy varhanické školy v Brně, jehož osobnost byla podstatná pro hudební vývoj Ostravy.

Plastika Leoše Janáčka s liškou Bystrouškou v náručí na Jiráskově náměstí v centru Ostravy, zdroj ostrava.cz

Dále víme, že když měla 8. ledna 1924 v Ostravě premiéru Janáčkovy opera Káťa Kabanová, Leoš Janáček se jí zúčastnil. Ve vzpomínkách Mirko Hanáka, který byl žákem Leoše Janáčka a působil v letech 1922–1958 jako dirigent v ostravském divadle, se dočteme: „Po představení byl v bývalém hotelu Slavia upořádán banket na počest přítomného mistra. Řečnilo se, připíjelo se ke zdaru jeho další tvůrčí práce. Své poděkování Janáček tehdy ukončil slovy: A teď mam Lišku. Ale tu vám do Ostravy ještě nepustím, protože by tu zatím ještě špatně běhala. Myslil tím náš, tehdy ještě málo početný orchestr.“ Janáček byl podle vzpomínek Mirko Hanáka přítomen také zájezdu inscenace Káti Kabanové do Městského divadla v Opavě dne 3. února 1924.

Spíše to Brno, v němž celý život žil?

Podívejme se do Wikipedie, abychom tuto při rozsoudili: Janáčkův otec i matka byli hudebně vzdělaní, ale chudí, a Leoše už jako jedenáctiletého v roce 1865 poslali na klášterní školu na Starém Brně jako fundatistu (žák, jehož studium bylo hrazeno z odkazů ve prospěch kláštera), kde se mu dostalo pod vedením Pavla Křížkovského prvního hudebního vzdělání. Po absolvování německojazyčné reálky studoval na brněnském Slovanském učitelském ústavu a poté působil v Brně jako sbormistr. V roce 1874 odešel do Prahy, kde do roku 1875 studoval na varhanické škole, z níž byl málem vyhozen kvůli kritice gregoriánské mše ředitele Skuherského. Tam se spřátelil s Antonínem Dvořákem. V roce 1876 byl sbormistrem proslulého českého spolku Umělecká beseda. Dalšího hudebního vzdělání se mu v následujících pěti letech dostalo v Lipsku a Vídni.... Posléze se vrátil zpět do Brna, kde se zúčastnil národně-osvobozeneckých aktivit. V roce 1881 založil

v Brně varhanickou školu, jejímž prvním ředitelem se stal (dnes se nazývá Varhanická škola Leoše Janáčka). Působil také jako dirigent a velmi brzy zahájil též svoji kariéru skladatele...Po vzniku Československa působil spolu s Vilémem Kurzem jako profesor brněnské pobočky mistrovské školy Pražské konzervatoře a v roce 1919 založil Konzervatoř Brno. Leoš Janáček, jeden z nejvýznamnějších hudebních skladatelů konce 19. a počátku 20. století, zemřel náhle v ostravské nemocnici 12. srpna 1928 na zápal plic, když se předtím nachladil za svého prázdninového pobytu v Hukvaldech.

Týdeník Národního divadla moravskoslezského ze 7. ledna 1924, zdroj ndm.cz

Takže přes rok pobýval v Brně, na prázdniny jezdil do rodných Hukvald... Naskytá se otázka, proč jeho výročí se tak ambiciózně chopila Ostrava a ne Brno.

Brněnská odpověď: Festivalové bienále Janáček Brno v listopadu

„12. srpna 2018 si připomeneme 90. výročí úmrtí skladatele Leoše Janáčka. Zemřel ve věku 74 let na vrcholu tvůrčích sil a jeho náhlá smrt všechny zaskočila. Koncem července 1928 odjel na letní pobyt do rodných Hukvald, vzal si s sebou opis partitury své poslední opery Z mrtvého domu, aby provedl korektury a doplňky, práci však nestihl dokončit. Ze silného nachlazení se rozvinul zápal plic, se kterým byl skladatel převezen do Kleinova sanatoria v blízké Ostravě. Zemřel v neděli 12. srpna 1928 v deset hodin dopoledne. Pohřeb se konal o tři dny později v Brně. Janáček je pochován na brněnském Ústředním hřbitově v tzv. čestném kruhu, autorem náhrobku je výtvarník Eduard Milén (tentýž, který navrhl scénu a kostýmy ke světové premiéře opery Příhody lišky Bystroušky).

Janáček většinu života prožil v Brně, kde se zasloužil o rozvoj českého hudebního života i školství a kde se také konaly světové premiéry převážné části jeho díla. Uznávaným skladatelem v mezinárodním měřítku se stal ještě za života, především díky svému opernímu dílu. Dnes je Janáček ve světě nejhranějším českým operním skladatelem a řadí se mezi dvacet nejhranějších světových operních skladatelů vůbec. Nejčastěji uváděnými Janáčkovými operami jsou Její pastorkyňa, Příhody lišky Bystroušky, Káťa Kabanová, Věc Makropulos a Z mrtvého domu.

Kompletně dochovaná Janáčková pracovna v Moravském zemském muzeu v Brně, foto Moravské zemské muzeum

Odkaz Leoše Janáčka je v Brně stále živý. S jeho organizačními aktivitami je spojena historie i současnost řady brněnských institucí – Konzervatoř Brno, JAMU, Národní divadlo Brno, Filharmonie Brno, jeho hudba zní na jevišti brněnské opery i na četných koncertech. Vrcholnou přehlídkou Janáčkovy tvorby je mezinárodní festivalové bienále Janáček Brno, jehož šestý ročník se bude konat od 7. listopadu do 5. prosince. V Brně se staví nový koncertní sál s názvem Janáčkovo kulturní centrum a probíhá rozsáhlá rekonstrukce Janáčkova divadla. O rozvoj a podporu hodnot spojených s Janáčkovým odkazem pečuje Nadace Leoše Janáčka. Stezku Po stopách Leoše Janáčka Brno mapující lokality a budovy spojené s Janáčkovým životem a tvorbou připravuje TIC BRNO, které iniciovalo i vznik portálu www.leosjanacek.eu. Brno je také sídlem Janáčkova archivu, dokumentárního fondu, který obsahuje téměř kompletní skladatelovu písemnou pozůstalost, rukopisů skladeb i jeho literárního díla, osobních i úředních dokumentů a více než 14 000 jednotek Janáčkovy korespondence. Mimořádná celistvost a rozsah fondu byla podnětem pro zápis Janáčkova archivu do registru Paměti světa UNESCO, ke

kterému došlo v roce 2017. Snad se v budoucnu podaří i vznik reprezentativního muzea Leoše Janáčka – zatím mají milovníci jeho hudby možnost navštívit pouze Památník, tedy domeček na Smetanově ulici, ve kterém Mistr prožil posledních téměř 20 let života,“ píše se na stránkách Brno Město hudby.cz s tím, že samotné výročí úmrtí připomenul na den přesně festival Maraton hudby Brno v rámci Pianoštafety za účasti klavíristů Ivo Kahánka a Sary Medkové a na Ústředním hřbitově se setkali u hrobu Leoše Janáčka představitelé města Brna a brněnských institucí, spojených s Janáčkovým odkazem. Takže plichta.

Koncerty Hudebního maratonu Leoše Janáčka posluchači postupně vyslechnou od 25. - 28. října 2018 především v ostravských kulturních prostorách (Dům kultury města Ostravy, Hudební sál – provoz Hlubina v Dolní oblasti Vítkovice, Kulturní centrum Cooltour, Sál Leoše Janáčka na Janáčkově konzervatoři v Ostravě, kostel sv. Václava), ale také v kostele sv. Mikuláše v Rychalticích. MHF Svatováclavský hudební festival připravil dva koncerty i v Rytířském sále frýdeckého zámku či v koncertní síni sv. Ducha v Krnově. Tečku za čtyřdenním festivalem učiní závěrečný koncert v den 100. výročí samostatného Československa, 28. 10. 2018 ve 20.00 hodin, na němž zazní Janáčkovy skladby Taras Bulba a Sinfonietta v podání Janáčkovy filharmonie Ostrava. Nad koncertem převzal záštitu primátor statutárního města Ostrava spolu s hejtmanem Moravskoslezského kraje. Pořadatelé Janáčkovu maratonu věří, že se festival stane místem popularizace Janáčkovy díla v čele s českými interprety, a že multižánrovost festivalu s jeho přesahy z vážné hudby směrem k folklóru obohatí všechny věkové kategorie i sociální skupiny festivalových posluchačů.

Odkaz:

<https://www.krajskelisty.cz/moravskoslezsky-kraj/okres-ostrava-mesto/20505-proc-ne-do-brna-sopranistka-knezikova-klavirista-kasik-vzacna-navsteva-bittove-hudebni-maraton-leose-janacka-priveze-hvezdy-do-ostravy.htm>